

розробка даної проблеми обумовлюють напрямок нашого подальшого дослідження (процес формування ціннісних компетенцій майбутніх вчителів образотворчого мистецтва; педагогічні умови формування ціннісних компетенцій майбутніх вчителів образотворчого мистецтва у процесі фахової підготовки).

Література

1. Зимняя И. Ключевые компетентности. – Высшее образование. 2003, № 5.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: "К. І. С.", 2004. – 112 с.
3. Краєвський В. В., Хуторської А. В. Предметное и общепредметное в образовательных стандартах // Педагогика. – 2003. – № 3. – С. 3-10.
4. Равен Дж. Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы / Пер. с англ. – М., 2001. – 142 с.
5. Сластенин В. А. Формирование личности советской школы в процессе профессиональной подготовки. – М.: Просвещение, 1976. – 160 с.
6. Стратегия модернизации содержания общего образования. Материалы для разработки документов по обновлению общего образования. – М., 2001. – С. 12-13.
7. Хоружа Л. Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: Теорія і практика. – К.: Преса України, 2003. – 320 с.

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ВОКАЛЬНОГО МОВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МУЗИКИ

Косяк Л. І., *

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розглядається проблема формування навичок вокального мовлення у молодших школярів на уроках музики, ефективне вирішення якої потребує певних дидактичних умов. Серед таких умов автор вважає провідними: збагачення учнів знаннями, вміннями і навичками з основ вокальної культури; застосування інтонаційно-фонопедичних вправ за методикою В. В. Смельянова; систематичність, поступовість та цілеспрямованість роботи щодо формування навичок вокального мовлення у молодших школярів.

Ключові слова: дидактичні умови, навички вокального мовлення, голосоутворення, фонопедичні вправи, фонопедичний метод.

Аннотация. Косяк Л. И. В статье рассматривается проблема формирования навыков вокальной речи у младших школьников на уроках музыки, эффективное решение которой требует определенных дидактических условий. Среди таких

умовий автор вважає основними: вооруження учасних знаннями, вміннями і навичками основ вокальної культури; застосування інтонаційно-фонопедических вправ по методиці В. В. Емельянова; систематичність, поступовість і цілеспрямованість роботи по формуванню навичок вокальної мови у молодших школярів.

Ключевые слова: дидактические условия, навыки вокальной речи, голосообразование, фонопедические упражнения, фонопедический метод.

Annotation. Kosyak L. I. The article touches on the problem as formation of scholars' vocal speech experience, that demands efficacious solution in definite didactic condition. Among of such conditions the author emphasizes the major: students' acquisition of knowledge, skills and experience of vocal culture's foundation; application of intonation phonopathy exercises by V. V. Yemelyanov methodics; systematic, gradual and purposeful work in formation of scholars' vocal speech experience.

Key words: didactic condition, vocal speech experience, to teach voice, phonopathy exercises, phonopathy method.

Постановка проблеми. Робота над розвитком правильної чистої мови – одне з найважливіших завдань вокально-хорового виховання школярів, де мовні аспекти відіграють значну роль у загальній виразності вокального виконання музичних творів.

Без оволодіння технікою, специфічними та виразними засобами вокального мистецтва не можливо художньо виконати твір, передати зміст, художній образ пісні. При недостатній увазі до змісту твору процес навчання співу перетворюється у “муштрування”. Музика, її зміст повинні обумовлювати формування виконавської вокальної техніки на кожному етапі розвитку учнів, особливо молодших школярів.

Відомо, що передача того чи іншого змісту в музиці потребує певних, відповідних їйому, художньо-технічних виразних засобів, виконавських прийомів. Мистецтво співу потребує, щоб кожний співак оволодів перш за все навичками вокального мовлення. Саме ці навички складають основу, фундамент вокального виховання учнів на уроках музики.

Створення сприятливих дидактичних умов для формування навичок вокального мовлення у молодших школярів розширює можливості для спрямованості до вокально-виконавської діяльності, передачі художнього змісту вокального твору.

Робота виконана у контексті програм НДР КДПУ.

Аналіз досліджень і публікацій. Питанням формування навичок співницької вимови приділяли великої уваги такі вчені, як Е. Б. Абдулін, О. В. Комісаров, О. С. Соболев, Г. І. Папкевич, А. Г. Менабені, П. І. Косяк, М. А. Хватцев, О. Я. Ростовський, В. В. Смельянов. У процесі написання статті нами були оброблені наукові матеріали цих та інших педагогів-науковців. Але у методичній літературі, що допомагає в роботі з молодшими школярами на уроках музики, до сих пір недостатньо широко та повно розкривались такі дидактичні умови, при дотриманні яких процес формування навичок вокального мовлення буде проходити успішно. Тому актуальність проблеми, а також її недостатня розробленість обумовили вибір теми нашого дослідження.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні основних дидактичних умов, що забезпечують ефективність формування навичок вокального мовлення у молодших школярів на уроках музики.

Результати дослідження. Спів, за визначенням О. Я. Ростовського, є "природним способом вираження естетичних почуттів, дійовим засобом активного залучення школярів до музики. З усіх видів виконавського мистецтва він є найдоступнішим для дітей видом музичної діяльності, порівняно легко засвоюється ними, не вимагає значної попередньої підготовки. Тому спів здавна розглядався як один із засобів музичного виховання" [6, 57].

У процесі співу учні засвоюють музичну мову, пізнають жанрову основу пісні. У них розвиваються музичні здібності, емоційний відгук на музику, виховується інтерес до музики. Учні не просто пізнають музичну мову – вони починають активно користуватися нею у виконавській діяльності.

Проблема формування навичок вокального мовлення потребує ефективних методів та умов, які ведуть до інтенсифікації його формування.

Однією з таких умов є **озброєння учнів знаннями, уміннями і навичками з основ вокальної культури.** Ця умова передбачає засвоєння учнями знань в обсязі необхідному і достатньому для формування у них можливого рівня вокальної культури, тобто здатності до осягнення, осмислення й переживання музичних творів, грамотного і виразного їх виконання.

В загальній педагогіці виділяють три основні етапи формування будь-яких умінь:

1. Пояснення вчителем нового матеріалу.
2. Застосування знань "за зразком".
3. Самостійне використання знань учнями [2, 77-78].

Формування вокальних умінь відбувається в специфічній формі.

Е. Б. Абдулін виділяє такі етапи:

- 1) накопичення учнями співацького досвіду, необхідного для формування вокальних умінь;
- 2) уведення в знання, яке відбувається в процесі виконання учнями шкільного репертуару;
- 3) подальший процес формування вокальних умінь (його закріплення та поглиблення) [1, 74].

Виховання навичок вокального мовлення – це єдиний процес, зумовлений злагодженою роботою дихально-голосового апарату. Яке б конкретне завдання вчитель не ставив (сформувати співацьке дихання, вдосконалити дикцію в пісні тощо), він має прагнути до комплексного виховання всіх навичок у єдності вокальних вимог. Так, працюючи над дикцією, слід одночасно стежити за правильністю дихання, якістю звука.

Засвоєння цих навичок проходить у декілька етапів, які виділяє А. Г. Менабені [5, 53].

На початковому етапі створюється вокально-музичний образ, складається розуміння засобів виконання вокальних дій й робляться спроби їх здійснити. Але у початківців ці спроби не стійкі та не точні, багато помилок та зайвих рухів. Їм треба слідкувати за всіма компонентами відтворення звуку. По мірі тренування усуваються зайві рухи та помилки, виконання окремих дій стає чітким, якість підвищується.

Далі йде пластичне пристосування процесу голосоутворення до зміни ситуації відтворення звуку (наприклад, засвоєння звучання та засобу голосоутворення у верхній чи нижній частині діапазону, зміна звучання в залежності від емоційного змісту твору, що виконується та ін.). На цьому етапі навички вокального мовлення набувають гнучкості, йде процес їх удосконалення.

Ці навички формуються у процесі вивчення пісенно-хорового репертуару та за допомогою спеціальних вокальних вправ. Особливо успішно виховуються навички на пісенному матеріалі, оскільки під час роботи над піснею певна вокальна мета для дитини виглядає цілком умотивованою самим змістом і характером твору.

У навчанні співу молодших школярів корисні й спеціальні вокальні вправи, які завдяки своїй стислості дають можливість повторити їх багато разів і тим самим закріпити певну навичку. Крім того, завдяки різкій дидактичній спрямованості вони дозволяють тимчасово акцентувати увагу дітей на потрібній навичці.

Вправи повинні бути простими за мелодичним і ритмічним малюнком, легко запам'ятовуватись. Спочатку вправи виконуються у помірному темпі, який надалі може змінюватися залежно від навчальних цілей.

Вправи добираються таким чином, щоб кожна наступна вправа удосконалювала вже набуті навички і розвивала нові.

На нашу думку, щоб розвинути природні якості дитячого голосу на початковому етапі формування співацького звуку корисно використовувати поспівки і скоромовки. Треба підібрати такі скоромовки, у яких невимушена, виразна вимова голосних та приголосних звуків викликала б необхідний за якостями звук у співі – легкий, дзвінкий, сріблястий – і тим самим спрямувала б вироблення навичок вокального мовлення у правильне русло [4, 52].

Правильно підібрані скоромовки можуть сприяти виправленню недоліків у вимові свистячих звуків та недоліків, пов'язаних з недостатньою рухливістю артикуляційного апарату, його скутістю, виправленню дефектів у вимові шиплячих та при “змазуванні” приголосних звуків в кінці слова. Всі скоромовки слід співати у швидкому темпі (що буде сприяти розвитку вокальної техніки), але так, щоб діти встигали вимовити кожен звук. Адже правильна й вільна артикуляція мовних звуків у співі – це необхідна умова на початковому етапі вокально-хорової роботи. Тому розучування скоромовок відбувається у повільному темпі, з подальшим прискоренням.

Працюючи над скоромовками, доцільно використовувати поспівки, на які вкладається текст скоромовки. Можна використовувати

наочність, тобто виписати скоромовку на плакаті, виділяючи різним кольором або більшим розміром приголосні. Долаючи нечіткість вимови, пов'язану з недостатньою рухливістю губ, язика, нижньої щелепи, ми впливаємо певною мірою й на емоційність виконання твору. Правильне розв'язання проблеми визначить надалі успіх співацького й мовного виховання учнів.

Наступною умовою щодо ефективного формування навичок вокального мовлення є **застосування інтонаційно-фоноведичних вправ за методикою В. В. Ємельянова.**

Наукою і практикою доведено, що задатки і здібності, зокрема, вокальні, розвиваються, удосконалюються у процесі навчання співу. Тому нечиста співоча інтонація, гудіння замість співу – це певний етап індивідуального розвитку дитини. Саме для таких дітей і розроблена методика В. В. Ємельянова. Його методика пропонується тим, хто несе велике голосове навантаження, хто тільки починає вчитись співати, у кого травмований голосовий апарат.

В. В. Ємельянов – новосибірський лікар-фоніатр, співак. Творча лабораторія його міститься у Санки-Петербурзі й Новосибірську. В основі методики лежить фонопедичний підхід. Сукупність прийомів вироблення координації і тренажу м'язів голосового апарату в плані підготовки до роботи над естетикою звука, включення захисних механізмів фонації з метою підвищення його витривалості, а також з метою профілактики функціональних розладів голосу – все це визначається як фонопедичний підхід [3,121].

У дитячій вокально-хоровій практиці іноді використовуються так звані фонопедичні вправи В. В. Ємельянова, що мають технологічну спрямованість і засновані на критеріях фізіологічної доцільності, енергетичній економичності й акустичній ефективності голосового апарату в співі. Їх метою є вирішення координаційних і тренувальних завдань роботи над голосом, ці вправи – підготовчі, вони допомагають у вокальній роботі. Фонопедичні вправи стимулюють м'язи, що беруть участь у звукоутворенні. З існуючих рівнів голосової активності (домовної, мовної й співочої) співочий заснований на сигналах домовної комунікації, тому що голосовий апарат – саморегулююча система, у якій можна керувати тільки артикуляційною мускулатурою, а

на всі інші компоненти можна впливати тільки опосередковано, через створення оптимальних умов для дії механізму саморегуляції.

Вправи поділяються на кілька груп залежно від поставлених завдань:

- голосові сигнали домашньої комунікації: шип, сипіння, скрип, хрип, свист тощо;
- керування артикуляційною мускулатурою;
- довільне керування регістрами;
- вироблення співочого вібрато;
- інтенсифікація і регуляція фонаційного виходу;
- формування механізму прикриття.

Зазначені фонопедичні вправи сприяють розширенню діапазону, збільшенню сили й яскравості голосу, легкості звучання, поліпшенню вібрато, співучості голосу, а також розкритості співочого процесу.

У специфіці фонопедичного методу В. В. Ємельянов визначає чотири групи завдань:

- координаційні;
- м'язово-тренувальні;
- естетичні;
- музично-виконавчі.

Принципами методики є:

- опора на голосові сигнали домашньої комунікації;
- робота на рівні елементарних операцій, доступних кожній дитині;
- принцип саморегуляції;
- принцип однорідних дій;
- принцип самоімітації.

Фонопедичний метод розвитку голосової функції та співачого голосу складається з трьох великих комплексів фонопедичних вправ, які плануються послідовно.

1 комплекс: фонопедичні вправи для розвитку показників співачого голосоутворення.

2 комплекс: фонопедичні вправи переходу до художнього вокалізування.

З комплекс: робота з художнім матеріалом за допомогою фонопедичних прийомів.

Використання цього методу при формуванні навичок вокального мовлення у молодших школярів дає відчутні результати за мінімально короткий час. Особливо необхідна ця система при роботі з неточно інтонуючими дітьми.

Забезпечення систематичної, поступової та цілеспрямованої роботи щодо формування навичок вокального мовлення у молодших школярів – це обов'язкова умова успішного їх засвоєння.

Нерідко вчителю доводиться виправляти хибні навички співу, набуті у дошкільний період. Наприклад, учеень звук співати форсованим, напруженим звуком. Ця звичка (форсований звук) весь час гальмує утворення правильної співацької навички (красивий, без напруження спів). Потрібен час і значні зусилля, щоб закріпити нову навичку, утворити стійкий стереотип. У цьому випадку систематичність і поступовість співацького навчання відіграє визначальну роль. Слід підкреслювати найменші успіхи учня у співі, щоб переконати його в тому, що він навчиться співати правильно.

Перед учителем стоїть завдання не тільки повідомити знання, але й вплинути на індивідуальний досвід учня, виявити і перебудувати його ставлення до уроків музики, зокрема співів. Щоб матеріал став цінністю для учня, вчителю доводиться цей матеріал відповідним чином побудувати. “У всякій науці, – писав К. Д. Ушинський, – більш-менш є елемент, передачу якого учням повинен мати на увазі наставник” [7,309].

Весь процес навчання співу повинен сприяти активному, зацікавленому й творчому ставленню учнів до музики. Тому необхідно, щоб залучена до змісту заняття інформація:

- 1) відображала суттєве у матеріалі, який вивчається і сприяла формуванню навичок вокального мовлення;
- 2) була стисла, лаконічна, цікава за змістом;
- 3) відповідала віковим особливостям молодшого шкільного віку.

Вирішення цих дидактичних завдань значною мірою залежить від методики пошуку, організації та передачі інформації від вчителя до учнів.

Висновки. Для формування навичок вокального мовлення необхідні систематична пошуково-творча діяльність, опора на раніше здобуті знання, використання установок, прагнень, поглиблення і розвитку набутих знань.

Учитель з перших же занять повинен планувати свою роботу з молодшим хором так, щоб у полі його зору знаходилися всі діти, щоб уроки музики посили форму стрункої системи, щоб у процесі занять не тільки відпрацьовувалися окремі вокальні прийоми і навички, але і накопичувався досвід, розвивалися музичні здібності, виховувався етичний інтерес до музики, до хорового співу, формувалася яскраво виражена спрямованість до вокально-виконавської діяльності. Це і є фундаментом формування навичок вокального мовлення у молодших школярів на більш високому рівні.

Подальший напрямок досліджень. Результати дослідження розкривають перспективи для подальшого вивчення проблем формування навичок вокального мовлення школярів. Зазначені положення можуть бути використані у формуванні нових методик музичного виховання у галузі вокально-хорової діяльності.

Література

1. Абдулин Э. Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1983. – С.74.
2. Баранов С. П. и др. Педагогика: Учебное пособие для пед. училищ / С. П. Баранов, Л. Р. Болотина, В. А. Сластиенин. – М.: Просвещение, 1987. – С.77-78.
3. Емельянов В. В. Фонопедический метод развития голоса. Уроки обучения, последовательность ведения упражнений. – Самара, 1987. – 198 с.
4. Косяк Л. І. Формування навичок співацького мовлення // Виховання музичної культури молодших школярів: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Л. М. Ракітянської. – Кривий Ріг: КДПУ, 2003. – С. 52.
5. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: Учебное пособие для студентов пед. институтов. – М.: Просвещение, 1987. – С. 53.
6. Ростовский О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – С. 57.
7. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания / Соч. в 9 т.- М., 1949. – Т. 9. – С. 309.

ПРИВАТНІ ОСВІТНІ ПОСЛУГИ В ГАЛУЗІ ПОЧАТКОВОЇ ДИЗАЙН-ОСВІТИ В УКРАЇНІ ЯК ВАРІАНТ ПІДГОТОВКИ АБИТУРІЄНТІВ ДЛЯ ВНЗ

Красовська Л.,
художнє відділення Криворізької школи мистецтв

Анотація. У статті розглянуто питання дизайн-освіти у спеціалізованих дитячих навчальних закладах культури, які є базовими для підготовки абітурієнтів на дизайнерські факультети вищих навчальних закладів. Автор подає свої пропозиції щодо розв'язання проблеми фахівцями на засадах приватної педагогічної діяльності в умовах відсутності державного фінансування.

Ключові слова: дизайн, початкова освіта, приватні освітні послуги.

Аннотация. Красовская Л. Частные образовательные услуги в области начального образования в Украине как вариант подготовки абитуриентов для вузов. В статье рассмотрен вопрос дизайн-образования в специализированных детских учебных заведениях культуры, которые могут быть базовыми по подготовке абитуриентов для дизайнерских факультетов вузов. Автор подает свои предложения по разрешению проблемы специалистами на основе частной педагогической деятельности в условиях, когда отсутствует государственное финансирование.

Ключевые слова: дизайн, начальное образование, частные образовательные услуги.

Annotation. Krasovskaya L. Private educational services in area of primary education in Ukraine as variant of preparation of university entrants for institutes of higher. The question of design-education in the specialized child's educational establishments of culture, which can be base on preparation of university entrants for the designer faculties of institutes of higher, is considered in the article. An author gives the suggestions on permission of problem by specialists on bases of private pedagogical activity in the conditions when the state financing is absent.

Keywords: design, primary education, private educational services

Постановка проблеми. Здобувши незалежність, Україна зробила вибір на користь загальнолюдських цінностей. Але деструктивні фактори розвитку економіки не можуть не позначитись на соціокультурній ситуації в Україні, яку можна визначити як суперечність між зростаючою потребою суспільства у піднесенні освітнього професійного і творчого рівня громадян і можливостями їх культурного розвитку. Виявилось, що проголошувати гасла з високих трибун легше, ніж конкретними справами сприяти соціокультурному розвитку вітчизняного суспільства. Сьогодні потрібні спільні зусилля психологів, митців, педагогів, культурологів для того щоб змінити

ситуацію на краще. Робота виконана у контексті програм НДР Криворізького державного педагогічного університету.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема початкової дизайнерської освіти в нашому суспільстві лише останнім часом почала привертати увагу дослідників. Серед ґрунтовних публікацій слід назвати роботи В. Шпільчака, Е. Антоновича. Цікаві концепції містяться в статтях Л. Масол, Я. Сердотепької. Ю. Полінук. Проте, конкретних розробок по організації позанкільної освіти творчого спрямування в умовах ринкової економіки не вистачає.

Метою даної роботи є висвітлення сучасного стану допрофесійної дизайнерської освіти в країні та пропозиції щодо одного з можливих шляхів поліпшення ситуації.

Отримані результати. Освіта, культура і мистецтво – це ті пріоритетні галузі національного відродження, які потребують уваги політичних діячів, чиновників від влади, засобів масової інформації та, звичайно, фінансових підкріплень. Освіта розглядається нами, як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Реформування системи освіти в Україні має спрямовуватись на відтворення інтелектуального потенціалу народу. Україна завжди славилась своїми талантами в усіх сферах духовної культури. Наша держава має глибокі мистецькі традиції, які необхідно підтримувати й передавати наступним поколінням. Для цього потрібні фахівці високого класу, спроможні впливати на молодь, формувати у неї потяг до прекрасного. [1,18]

На сьогоднішній день, на жаль, влада не переймається цими питаннями. Перебудова вищої школи почалась, а початкова освіта, як завжди, пасе задніх. Це в повній мірі стосується позанкільних закладів культури, які надають обдарованим дітям, допрофесійні знання, необхідні для вступу на спеціальності мистецького спрямування. Особливе обурення викликають нові постанови Міністерства культури у галузі естетичної освіти. З вересня 2005 року наказ міністра культури видлучив дизайн з переліку основних навчальних предметів для вивчення у школах естетичного виховання (Варто зазначити, що школи мистецтв навчали дизайну протягом 20 років та напрацювали досвід у цій галузі освіти). Більше того, має місце й "революційне" скорочення

навчальних годин з інших предметів. Живопису у художніх школах та школах мистецтв відтепер мають навчати протягом однієї години на тиждень. Тож постає питання: як надати молодому поколінню освіту, яка була б стартовою для подальшого включення його до процесу професійної підготовки? Адже це невідкладна справа, оскільки з кожним роком країна буде мати не лише десятки тисяч нерозвинених емоційно і культурно громадян, а і втрачатиме свій імідж на міжнародному рівні.

Безперечним є прагнення України інтегруватись в європейську та світову економіку, що пов'язано з виробництвом конкурентоспроможних товарів, які за своїми технологічними і естетичними характеристиками не поступляться зарубіжним зразкам. В свою чергу, це потребує цілеспрямованої підготовки високопрофесійних дизайнерів різних профілів. Статистика засвідчує, що країни з високорозвиненою економікою надзвичайно велику увагу приділяють стану підготовки фахівців – дизайнерів [5, 365]. Зокрема, в країнах Західної Європи, Північної Америки, Східної Азії, (Японія) на 1,0 млн. жителів припадає 1000 дизайнерів, а сьогодні в Україні на 47,0 млн. населення – лише 800 дизайнерів. Співставлення цифр свідчить про значне відставання України в цьому питанні. Аналіз сучасної практики свідчить, що в Україні відсутня налагоджена система попередньої довузівської підготовки майбутніх дизайнерів. Знайомство широкого загалу школярів з художньо-проектною діяльністю носить епізодичний, випадковий характер [5,367].

Проблема запровадження дизайну у процес навчання і виховання учнів загальноосвітніх шкіл взагалі не розглядається. А чому? Мабуть тому, що міцна історична пам'ять зафіксувала заборону дизайну на теренах Радянського Союзу у часи його становлення на світових теренах. Зарубіжний досвід вказує на особливу зацікавленість суспільства цим видом мистецької діяльності, а в окремих країнах (Великобританія, Японія) проблема дизайну піднесена в ранг державної політики [3, 396]. У 80-х роках окремі вітчизняні науковці активно підіймали це питання, визнаючи, що саме дизайн формує у людей відчуття краси оточуючого довкілля, і в першу чергу, краси предметного світу. Зверталась увага і на необхідність радикальних

зходів по розширенню дизайнерської освіти на різних виховних та освітніх рівнях. Міністерство освіти України у 1988 р. прийняло рішення "Про подальший розвиток дизайнерської освіти і естетичного виховання школярів". Проте, вивчення дизайну, на жаль, не було належним чином організовано і методично підготовлено і у зв'язку з цим успіху і поширення ця справа не мала. Таким чином, на теперішньому етапі розвитку країни проблема художнього виховання школярів засобами дизайну не тільки не вирішена, але й набула ще більшої актуальності.

Існують різні шляхи залучення дітей та молоді до художньо-проектної діяльності. Популяризацію дизайнерських знань серед молоді ми пов'язуємо з розробкою та впровадженням в практику системи студій та шкіл дизайну. Наше дослідження знаходиться в руслі пошуків науково обгрунтованих підходів до формування у школярів основ проектної культури та орієнтації здібних дітей до вибору майбутньої професії.

Констатуючи існування інтересу до дизайну в системі шкільної освіти, зазначимо, що в цій сфері існує низка невирішених проблем. Немає повної ясності в загальних питаннях: яку роль відіграє дизайн в художньому вихованні? В чому полягає специфіка дизайну, який тепер частіше трактують як проектну культуру? В якому обов'язі цей вид художньої діяльності має бути представлений в шкільній програмі художніх або дизайнерських шкіл-студій.

Осмислення загальних питань, розробка ефективних методик нададуть змогу вирішити проблеми у дизайнерській освіті для школярів [4,416].

Дизайн як якісно новий тип діяльності, спрямований на організацію гармонійного предметного середовища, переорієнтовує індивідуума з ролі пасивного споживача на роль творчої людини з прагненням краси в будь-якій сфері сучасного життя. Уроки дизайну дають школярам можливість відкрити в собі індивідуальність, проявляти свої задатки, усвідомлюючи значимість власних і чужих ідей, впевнитися у можливості здійснювати вплив на оточення.

У сучасній художній педагогіці не вироблено єдиної точки зору щодо змісту і методів викладання дизайну в школі. Останнім часом над

цією проблематикою працюють зацікавлені викладачі та наукові працівники як інститутів дизайну так і інших ланок освіти. Досвід вивчення дизайну в системі загальноосвітньої школи, на жаль, виявив, що цей плях ще не спрацював, оскільки неможливо надати матеріальну базу для цих уроків у такій кількості навчальних закладів, скільки їх нараховується в Україні. (Зазначимо у дужках, що в 1988 році Міністерство освіти України у 30-ти школах ввело експериментальне вивчення курсу "Основи дизайну", але це починання не набуло розвитку.)

На сьогодні склались інші умови. По-перше, потребує нагального вирішення створення в країні багатоступеневої дизайнерської освіти з акцентом передусім на початкову та середню ланки. По-друге, протягом останніх років в Україні значно поширилась мережа вищих навчальних закладів для підготовки фахівців різного спрямування з дизайну. До таких усталених осередків як Харківська державна академія дизайну і мистецтв та Львівська академія мистецтв можна долучити низку окремих факультетів і цілих інститутів. Серед них: Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва ім. Бойчука, Київський інститут реклами, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, Луцький державний технічний університет, Український державний лісотехнічний університет, Криворізький державний педагогічний університет, Дніпропетровський національний університет, Харківський національний педагогічний університет та інші. Активне зростання центрів з підготовки фахівців свідчить про престижність дизайну як професійної діяльності.

Для ефективної роботи навчальних закладів потрібно підготувати абітурієнтів, готових до опанування творчого фаху дизайнера, спроможних оперативно розв'язувати численні проблеми формування предметного світу та організації середовища життєдіяльності людини, які в ринкових умовах стають більш складними і вимагають нетривіального мислення. Отже, вчасне ознайомлення учнівської молоді з основами дизайну, залучення молодших школярів до творчого процесу має важливе значення як для майбутніх фахівців так і споживачів продукту цього виду діяльності.

Соціально замовлення має шанс бути виконаним там, де створені передумови для надання освітніх послуг цього напрямку. Необхідними умовами для надання зазначених послуг мають стати (у нашому випадку): 1) Забезпечення викладацькими кадрами. 2) Навчально-методичне забезпечення: програми, навчальні плани, методичні посібники для викладачів та учнів. 3) Можливість підвищення кваліфікації викладачів на базі ВНЗ відповідної спеціалізації. 4) Можливість забезпечення учнів комп'ютерною базою для якісного викладання основ графічного дизайну. 5) Використання і розвиток методичного та творчого досвіду, набутого впродовж 20 років існування дизайну на художньому відділі школи мистецтв № 1 та дизайнерських спеціалізацій у Криворізькому педагогічному університеті. 6) Необхідність формування нижчої ланки системи дизайнерської освіти для відповідного забезпечення здібними кадрами вищої школи.

Створення школи дизайну дозволить значною мірою скоротити державні витрати на початкову допрофесійну підготовку молодого покоління, оскільки забезпечить систему послідовної та безперервної дизайн-освіти, професійної орієнтації обдарованої молоді. Поза тим, йдеться про надання дітям можливості отримувати задоволення від творчої діяльності; опікування формуванням їхнього художнього смаку, забезпечення школярам доступу до художньої та культурної спадщини людства; розвиток їх здатності до самовираження й творчості.

Є ще один аспект, що надихає на створення школи дизайну.

З 1990-х років спостерігається стійка тенденція до зростання кількості дітей раннього віку (4-6 років), що прагнуть самовираження через образотворче мистецтво. Молоді батьки усвідомлюють важливість дошкільного та позашкільного навчання. Статистичні дані красномовно підтверджують той факт, що чим раніше починається навчання дитини, тим вищі її шанси на успіх у майбутньому [4, 419].

Враховуючи наукові здобутки вікової психології, настав час використати притаманну дошкільнятам сенситивність у сприйманні творів мистецтва. Є й інші резони такої позиції. Зокрема, на думку фахівців ЮНЕСКО, ефективність вивчення природничих та математичних наук у школі значно зростає завдяки засвоєнню

цінностей культури. Тому має сенс надати можливість дітям прилучатись до культури вже з дошкільного віку.

Усе вищесказане повинно знайти відображення в процесі організації навчання у школі дизайну. На нашу думку, такий навчальний заклад повинен мати окремі блоки або етапи з різними ступенями підготовки, враховуючи вікові особливості дітей.

Перший ступінь – Старт-школа

Підготовчий період – 1 рік (діти віком від 5 до 6 років)

Елементарний курс – 3 роки (діти віком з 7 до 9 років)

Другий ступінь – середній курс – 4 роки (діти віком з 10 до 14 років)

Третій ступінь – профорієнтаційний – 2 роки (діти віком з 14 до 16 років)

На першому ступені дітям притаманне наочно-образне мислення, тож учбові програми розраховані на роботу з різними художніми матеріалами та техніками. Домінуючим елементом на даному етапі виступають знайомство з об'єктами, створеними в процесі дизайнерської творчості, знайомство з різними видами художніх матеріалів (папір, пластилін, тканини, картон, фарби) та набуття навичок роботи з ними. Опанування процесу втілення ідеї в проєкт та конкретну річ (іграшку тощо). Оскільки державна школа не надає можливості дітям 5-6 років цілеспрямовано навчатись у викладачів-професіоналів з образотворчого мистецтва, очевидно цим потрібно займатись самим викладачам на рівні приватної діяльності, але з високим рівнем викладання, застосуванням міжнародних методик у цій галузі.

Молодші школярі розвивають просторове мислення, уяву, абстрактне мислення. На даному етапі діяльність учнів спрямована на різноманітні практичні роботи, які дають змогу конструктивно мислити та виконувати у матеріалі об'єкту, речі, вписаної в середовище. На другому ступені навчання дизайн може стати провідною діяльністю для учнів. Практичні завдання – ускладнюються та додаються теоретичні предмети, спрямовані на загальний розвиток учня як індивідуальності, розвинення його художнього смаку. Метою даного етапу навчання є

спрямування діяльності на рівень художньої організації самого середовища. Це ступінь державних шкіл естетичного виховання.

Третій рівень навчання присвячений професійній орієнтації. Цей ступінь не входить до державних програм, тож є можливість задовольнити потребу такого рівня навчання на місцях шляхом приватних курсів, на яких мали б змогу надавати професійні знання завтрашнім абітурієнтам.

Висновки. Аналіз стану викладання основ дизайну в загальноосвітніх школах та позашкільних навчальних закладах свідчить, що на сучасному етапі ситуація не відповідає суспільним потребам. Враховуючи все ширше запровадження недержавних форм освіти наших країн, вважаємо перспективним розробку концепції і запровадження в практику приватних шкіл дизайну для надання освітніх послуг у цій галузі дітям від 5 до 6 років. Маємо надію, що є в Україні зацікавлені заможні люди не байдужі до майбутнього своєї країни.

Література

1. Антонович С. Концепція розвитку національного дизайну до 2010 року: проблеми підготовки і перепідготовки фахівців // Педагогіка вищої та середньої школи. Зб. наук. праць № 10. Художньо-педагогічна освіта XXI ст.: теорія, методи, технології. – Кривий Ріг, 2005. – С. 15-22.
2. Львова Ю. Л. Развивать дар творчества. – К.: Рад. школа, 1987.
3. Мигаль С. Львівська дизайнерська школа: становлення, проблеми, перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 387-399.
4. Поліщук Ю. Творчий вчитель як фактор випереджувального розвитку дизайнерського мислення молодших школярів // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 414-432.
5. Шпильчак В. Довузівська дизайнерська освіта: проблеми і перспективи // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта. Вип. 5. – Львів, 2000. – С. 365-376.